

Υπόθεση C-619/23

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

6 Οκτωβρίου 2023

Αιτούν δικαστήριο: Administrativen sad Sofia-Oblast (περιφερειακό διοικητικό
δικαστήριο Σόφιας, Βουλγαρία)**Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:**

21 Σεπτεμβρίου 2023

Προσφεύγοντες:

«Ronos» OOD

MA

TI

Καθής:

Komisia za zashtita na konkurentsiaata (KZK)

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Ο δικαστικός έλεγχος ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου έχει ως αντικείμενο απόφαση της Komisia za zashtita na konkurentsiaata (επιτροπής προστασίας του ανταγωνισμού, στο εξής: KZK), με την οποία διαπιστώθηκε παράβαση του Zakon za zashtita na konkurentsiaata (νόμου περί προστασίας του ανταγωνισμού, στο εξής: ZZK), η οποία συνίστατο στην παράβαση της υποχρεώσεως συνεργασίας στο πλαίσιο επιτόπιου ελέγχου που διενεργήθηκε δυνάμει του άρθρου 50 του εν λόγω νόμου.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασεως

Αίτηση προδικαστικής απόφασεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 3 και του άρθρου 6 της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1, υπό το πρίσμα του άρθρου 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Έχει το άρθρο 6, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, υπό το πρίσμα του άρθρου 4, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, την έννοια ότι περιορίζει την εξουσία εθνικής αρχής ανταγωνισμού να αποκτά, στο πλαίσιο της διενέργειας επιτόπιου ελέγχου, πρόσβαση σε ιδιωτική αλληλογραφία, το απαραβίαστο της οποίας κατοχυρώνεται από το σύνταγμα κράτους μέλους, όταν δεν συντρέχουν οι δικαιολογητικοί λόγοι που προβλέπει το ίδιο το σύνταγμα για τον περιορισμό του δικαιώματος στην ελευθερία και το απόρρητο της αλληλογραφίας;

2. Έχει το άρθρο 6, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, της οδηγίας (ΕΕ) 2019/1 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, υπό το πρίσμα του άρθρου 4, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, την έννοια ότι, όταν εθνική αρχή ανταγωνισμού διενεργεί επιτόπιο έλεγχο, το πρόσωπο που καλείται να παράσχει πρόσβαση σε μέσο αποθηκεύσεως πληροφοριών δικαιούται να αρνηθεί την παροχή προσβάσεως σε περιεχόμενο που αποτελεί προσωπική του αλληλογραφία, λαμβανομένου υπόψη ότι το απαραβίαστο της προσωπικής αλληλογραφίας κατοχυρώνεται από το σύνταγμα κράτους μέλους και δεν συντρέχουν οι δικαιολογητικοί λόγοι που προβλέπει το ίδιο το σύνταγμα για τον περιορισμό του δικαιώματος στην ελευθερία και το απόρρητο της αλληλογραφίας και των λοιπών επικοινωνιών;

Νομοθεσία και νομολογία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) – άρθρο 4, παράγραφος 2

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – άρθρα 7 και 52

Επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

Οδηγία (ΕΕ) 2019/1 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2018, για την παροχή αρμοδιοτήτων στις αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ώστε να επιβάλλουν αποτελεσματικότερα τους κανόνες και για τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς – αιτιολογικές σκέψεις 32 και 35, άρθρα 3 και 6

Απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 2003, Μινωικές Γραμμές κατά Επιτροπής, T-66/99, EU:T:2003:337, σκέψη 49

Απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 2010, CNOP και CCG κατά Επιτροπής, T-23/09, EU:T:2010:452, σκέψεις 40 έως 41 και 69

Απόφαση της 14ης Νοεμβρίου 2012, Prysmian και Prysmian Cavi e Sistemi Energia κατά Επιτροπής, T-140/09, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2012:597, σκέψη 62

Απόφαση της 20ής Ιουνίου 2018, České dráhy κατά Επιτροπής, T-325/16, EU:T:2018:368, σκέψεις 165 έως 170 και 173

Απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2020, Les Mousquetaires και ITM Entreprises κατά Επιτροπής, T-255/17, EU:T:2020:460, σκέψεις 32 έως 36, 39 έως 40 και 42

Απόφαση της 9ης Μαρτίου 2023, Les Mousquetaires και ITM Entreprises κατά Επιτροπής, C-682/20 P, EU:C:2023:170, σκέψη 44

Σχετικές εθνικές διατάξεις και σχετική εθνική νομολογία

Konstitutsia na Republika Bulgaria (Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, στο εξής: Σύνταγμα της Βουλγαρίας) – άρθρα 5, 34 και 57

Zakon za zashtita na konkurentsia (νόμος περί προστασίας του ανταγωνισμού, στο εξής: ZZK) – άρθρα 46, 47, 50, 51, 64, 100 και 102

Administrativnoprotsesualen kodeks (κώδικας διοικητικής δικονομίας) – άρθρα 144 επ.

Απόφαση του Konstitutsionen sad (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Βουλγαρία) αριθ. 4 της 18ης Απριλίου 2006 στην υπόθεση αριθ. 11/2005

Απόφαση του Konstitutsionen sad (Συνταγματικού Δικαστηρίου) αριθ. 2 της 12ης Μαρτίου 2015 στην υπόθεση αριθ. 8/2014

Απόφαση του Konstitutsionen sad (Συνταγματικού Δικαστηρίου) αριθ. 1 της 10ης Φεβρουαρίου 1998 στην υπόθεση αριθ. 17/1997

Απόφαση του Konstitutsionen sad (Συνταγματικού Δικαστηρίου) αριθ. 10 της 29ης Μαΐου 2018 στην υπόθεση αριθ. 4/2017

Απόφαση του Varhoven administrativen sad (Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου, Βουλγαρία) αριθ. 7982 της 22ας Δεκεμβρίου 2000 στην υπόθεση αριθ. 3351/2000

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Με απόφαση της 23ης Ιουνίου 2022, η οποία εκδόθηκε κατόπιν αναφοράς του Υπουργού Οικονομικών, η KZK κίνησε διαδικασία για τη διαπίστωση ενδεχόμενης παραβάσεως του άρθρου 15 του ZZK εκ μέρους περισσότερων επιχειρήσεων λόγω απαγορευμένης συμφωνίας και/ή εναρμονισμένης πρακτικής (συμπράξεως) που αποσκοπεί στην παρεμπόδιση, τον περιορισμό και τη νόθευση του ανταγωνισμού, μέσω νοθεύσεως διαγωνισμών.
- 2 Στο πλαίσιο της εν λόγω διαδικασίας διενεργήθηκε, κατόπιν άδειας του αρμόδιου δικαστηρίου, επιτόπιος έλεγχος (κατά την έννοια του άρθρου 50, παράγραφος 1, του ZZK) στη «Ronos» OOD με σκοπό τη διερεύνηση, αποσαφήνιση και διαπίστωση των κρίσιμων σχετικά με την παράβαση του άρθρου 15 του ZZK πραγματικών περιστατικών και περιστάσεων. Η δικαστική άδεια καλύπτει όλους τους χώρους, τα οχήματα και λοιπά αντικείμενα που χρησιμοποιούνται από την ελεγχόμενη επιχείρηση.
- 3 Κατά τον έλεγχο, η επικεφαλής του ελέγχου επισήμανε ρητώς στα παριστάμενα πρόσωπα ότι οι ελεγκτές είχαν το δικαίωμα να αποκτήσουν πρόσβαση σε όλα τα μέσα αποθηκεύσεως πληροφοριών και να λάβουν γνώση κάθε στοιχείου που θεωρούσαν ως κρίσιμο για το αντικείμενο του ελέγχου. Ακολούθως, χορηγήθηκε (στις 10:15) πρόσβαση σε φορητό υπολογιστή που ανήκε σε ένα από τα διευθυντικά στελέχη που ήταν παρόντα (στο εξής: διευθύντρια). Ο έλεγχος στον ηλεκτρονικό υπολογιστή διενεργήθηκε από υπάλληλο της KZK, μέλος της ομάδας επιτόπιου ελέγχου (στο εξής: υπάλληλος που διενήργησε τον έλεγχο). Ο τελευταίος διαπίστωσε ότι στον εν λόγω φορητό υπολογιστή ήταν εγκατεστημένη η εφαρμογή λογισμικού «Viber» για επιτραπέζιους υπολογιστές, η οποία χρησιμοποιείται εν γένει ως εφαρμογή για την πραγματοποίηση κλήσεων και την ανταλλαγή μηνυμάτων στο πλαίσιο ιδιωτικής αλληλογραφίας και είναι ευρέως διαδεδομένη στη Βουλγαρία.
- 4 Η εφαρμογή «Viber» που ήταν εγκατεστημένη στον φορητό υπολογιστή της διευθύντριας ήταν συνδεδεμένη με το δικό της ένα και μοναδικό κινητό τηλέφωνο. Ο υπάλληλος που διενήργησε τον έλεγχο άνοιξε την επίμαχη εφαρμογή, κοίταξε το περιεχόμενο και, αφού εξέτασε την ανταλλαγείσα μέσω αυτής αλληλογραφία, έλαβε στιγμιότυπα οθόνης ορισμένων –κρίσιμων για τον έλεγχο κατά την άποψή του– συνομιλιών μαζί με το περιεχόμενο που εμφάνιζαν κατά το χρονικό εκείνο σημείο (περίπου στις 10:45). Η εφαρμογή «Viber» περιείχε κι άλλες συνομιλίες της διευθύντριας, από τις οποίες δεν ελήφθη στιγμιότυπο οθόνης.
- 5 Κατά την έναρξη του ελέγχου, επισημάνθηκε ρητώς σε όλα τα παριστάμενα πρόσωπα (συμπεριλαμβανομένης της διευθύντριας) ότι, κατά το άρθρο 47 του ZZK, δεν θα μπορούσαν να επικαλεστούν πληροφορίες που προστατεύονται από τον νόμο και, ως εκ τούτου, δεν ζητήθηκε η συγκατάθεση της διευθύντριας για την εξέταση του περιεχομένου της αλληλογραφίας της στην εφαρμογή «Viber».

Στη συνέχεια, (περί τις 15:00), διαπιστώθηκε ότι το περιεχόμενο της ανταλλαγείσας μέσω της εφαρμογής «Viber» αλληλογραφίας, από την οποία είχαν προηγουμένως ληφθεί στιγμιότυπα οθόνης, είχε διαγραφεί σχεδόν στο σύνολό του.

- 6 Το ακριβές χρονικό σημείο της διαγραφής της αλληλογραφίας από την εφαρμογή «Viber» δεν κατέστη δυνατόν να προσδιοριστεί, αλλά, σύμφωνα με όσα ανακάλεσε στη μνήμη του ο υπάλληλος που διενήργησε τον έλεγχο, η επικεφαλής του ελέγχου, αφού αυτός διαπίστωσε τι είχε συμβεί, προειδοποίησε ότι η διαγραφή των μηνυμάτων από την εφαρμογή «Viber» θα είχε πιθανότητα ως αποτέλεσμα την επιβολή κύρωσης λόγω παρακώλυσεως του ελέγχου.
- 7 Με την από 6 Οκτωβρίου 2022 απόφασή της, η KZK διαπίστωσε παράβαση της προβλεπόμενης στο άρθρο 46 του ZZK υποχρέωσης συνεργασίας, δεδομένου ότι η διαγραφή του περιεχομένου των συνομιλιών (της αλληλογραφίας) στην εφαρμογή «Viber», η οποία ήταν συνδεδεμένη με τον τηλεφωνικό αριθμό της διευθύντριας, χαρακτηρίστηκε ως παρακώλυση της πρόσβασης σε ηλεκτρονικά και ψηφιακά αποδεικτικά μέσα που είναι ουσιώδη για τη διαδικασία. Κατά συνέπεια, επιβλήθηκε στη «Ronos» OOD πρόστιμο ύψους 50 000 βουλγαρικών λεβ (BGN) λόγω της διαπραχθείσας παραβάσεως, καθώς και πρόστιμο ύψους 500 BGN στα δύο φυσικά πρόσωπα που ήταν παρόντα κατά τον έλεγχο (στους προσφεύγοντες MA και TI), λόγω συμμετοχής στη διάπραξη της παραβάσεως. Η διαφορά της κύριας δίκης αφορά τρεις προσφυγές κατά της επίμαχης απόφασεως της KZK, τις οποίες άσκησαν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου οι «Ronos» OOD, MA και TI.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της διατάξεως περί παραπομπής

- 8 Προκειμένου να κριθεί κατά πόσον η διαγραφή του περιεχομένου των συνομιλιών στην εφαρμογή «Viber», η οποία ήταν συνδεδεμένη με τον τηλεφωνικό αριθμό της διευθύντριας, συνιστά μορφή παρεμποδίσεως των υπαλλήλων της KZK κατά την άσκηση των εξουσιών που διαθέτουν βάσει του άρθρου 50, παράγραφος 2, του ZZK (ήτοι να αποκτούν, κατά τη διενέργεια του ελέγχου, πρόσβαση σε ηλεκτρονικά και ψηφιακά αποδεικτικά μέσα που είναι ουσιώδη για τη διαδικασία, να τα εξετάζουν και να τα κατάσχουν), το αιτούν δικαστήριο πρέπει, κατ' αρχάς, να εξετάσει αν η πρόσβαση και η εξέταση της αλληλογραφίας της διευθύντριας στην εφαρμογή «Viber», η οποία ήταν εγκατεστημένη στον φορητό της υπολογιστή και συνδεδεμένη με το δικό της κινητό τηλέφωνο, συνιστούσαν νόμιμη άσκηση των εξουσιών των υπαλλήλων της KZK κατά τη διενέργεια του ελέγχου.
- 9 Δεδομένου ότι η επίμαχη εφαρμογή ήταν συνδεδεμένη με τον μοναδικό τηλεφωνικό αριθμό της διευθύντριας, περιείχε και ιδιωτική αλληλογραφία (συνομιλίες), γεγονός που προκύπτει από τα προσκομισθέντα στην υπόθεση αποδεικτικά στοιχεία.

- 10 Κατά το άρθρο 46 του ZZK, κάθε φυσικό και νομικό πρόσωπο υποχρεούται να συνεργάζεται όταν η KZK ασκεί τις εξουσίες της βάσει του νόμου αυτού. Κατά το άρθρο 47, παράγραφος 1, του ZZK, τα πρόσωπα που καλούνται να συνεργαστούν βάσει του νόμου αυτού δεν μπορούν να επικαλεστούν εμπορικό, επιχειρηματικό ή άλλο απόρρητο που προστατεύεται από τον νόμο και, κατά το άρθρο 50, παράγραφος 2, σημείο 5, του ZZK, οι υπάλληλοι που ορίζονται με απόφαση του προέδρου της KZK έχουν την εξουσία, στο πλαίσιο των ελέγχων που διενεργούν, να αποκτούν πρόσβαση σε όλα τα μέσα αποθηκείσεως πληροφοριών, συμπεριλαμβανομένων των διακομιστών, στα οποία είναι δυνατή η πρόσβαση μέσω συστημάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών ή άλλων μέσων και τα οποία βρίσκονται εντός των υποκειμένων σε έλεγχο εγκαταστάσεων της επιχειρήσεως.
- 11 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι δεν υφίσταται καμία σύγκρουση μεταξύ των εν λόγω διατάξεων του ZZK και των διατάξεων του παράγωγου δικαίου της Ένωσης, ιδίως των διατάξεων των άρθρων 3 και 6 της οδηγίας 2019/1. Οι διατάξεις του ZZK συνάδουν και με τη σχετική νομολογία του Δικαστηρίου, καθώς και με το άρθρο 7 του Χάρτη και αντιστοίχως με το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), σε συνδυασμό με το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη.
- 12 Ωστόσο, το Σύνταγμα της Βουλγαρίας παρέχει στους πολίτες της ισχυρότερες εγγυήσεις για την προστασία του απαραβίαστου της αλληλογραφίας τους σε σχέση με το δίκαιο της Ένωσης. Πράγματι, σύμφωνα με τον Χάρτη και την ΕΣΔΑ, οποιοδήποτε από τα τρία θεμελιώδη δικαιώματα (σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας) μπορεί να περιοριστεί από τις κρατικές αρχές εφόσον αυτό προβλέπεται από τον νόμο και είναι αναγκαίο για τη διαφύλαξη συγκεκριμένου δημοσίου συμφέροντος. Το Σύνταγμα της Βουλγαρίας προσεγγίζει διαφορετικά το απαραβίαστο της αλληλογραφίας: Ο συντακτικός νομοθέτης προέβλεψε ευθέως στο Σύνταγμα (άρθρο 34) ότι το θεμελιώδες δικαίωμα στο απαραβίαστο της αλληλογραφίας μπορεί να περιοριστεί μόνο με δικαστική άδεια και για έναν και μόνο σκοπό (λόγο) –ήτοι τη διερεύνηση ή την αποτροπή της διαπράξεως σοβαρών ποινικών αδικημάτων. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι μολονότι οι απαγορευμένες συμφωνίες που ρυθμίζονται στο άρθρο 15 του ZZK (και, αντιστοίχως, το άρθρο 101 ΣΛΕΕ) συνιστούν τη σοβαρότερη μορφή παραβάσεως της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού, δεν συνιστούν ποινικά αδικήματα κατά την έννοια του Nakazatelen kodeks (ποινικού κώδικα) της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας.
- 13 Το αιτούν δικαστήριο αναγνωρίζει ότι η άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων μπορεί, κατ' αρχήν, να περιοριστεί, εφόσον επιδιώκεται θεμιτός σκοπός, ο σκοπός αυτός μπορεί να επιτευχθεί με τον συγκεκριμένο περιορισμό του θεμελιώδους δικαιώματος και η ρύθμιση αποτελεί το λιγότερο επαχθές μέσο για την επίτευξη του θεμιτού σκοπού (τα κλασικά στοιχεία της συνταγματικής επιταγής της αναλογικότητας κατά τον καθορισμό των ορίων στην άσκηση των θεμελιωδών

δικαιωμάτων). Το αιτούν δικαστήριο αναγνωρίζει επίσης τη σημασία των εξουσιών και των καθηκόντων των εθνικών αρχών ανταγωνισμού και τον ουσιώδη σκοπό που επιδιώκεται με την προστασία του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά. Λαμβάνει δε υπόψη του τα μέσα που προβλέπει το δίκαιο της Ένωσης για τη στάθμιση μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού συμφέροντος, τα οποία αποσκοπούν στη διασφάλιση της πρακτικής αποτελεσματικότητας των ελέγχων ως απαραίτητου εργαλείου για την άσκηση των καθηκόντων των αρχών ανταγωνισμού.

- 14 Εν προκειμένω, όμως, τα όρια της επιτρεπόμενης σύμφωνα με το Σύνταγμα της Βουλγαρίας σταθμίσεως μεταξύ του ιδιωτικού και του δημοσίου συμφέροντος απορρέουν ήδη από τις ισχύουσες συνταγματικές διατάξεις και, δεδομένου ότι ο εφαρμοστέος στη διαφορά της κύριας δίκης νόμος κείται εκτός των εν λόγω ορίων, δεν είναι συμβατός με το άρθρο 34 του Συντάγματος της Βουλγαρίας. Ρύθμιση (έστω και θεσπιζόμενη με νόμο), η οποία περιορίζει το θεμελιώδες δικαίωμα στο απαραβίαστο της αλληλογραφίας για λόγους άλλους από τους αναφερόμενους στο Σύνταγμα της Βουλγαρίας, δεν είναι απλώς παράνομη, αλλά αντισυνταγματική. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να εκτιμηθεί η αναλογικότητα και ο πρόσφορος χαρακτήρας ενός τέτοιου νομοθετικού περιορισμού, και μάλιστα ανεξαρτήτως του δημοσίου, κρατικού ή άλλου υπέρτερου συμφέροντος που υπηρετεί.
- 15 Βάσει των ανωτέρω, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι οι κρίσιμες στην υπόθεση της κύριας δίκης διατάξεις του ZZK (ήτοι το άρθρο 47 και το άρθρο 50, παράγραφος 2, σημείο 5, του ZZK) αντίκεινται στο άρθρο 34, παράγραφος 2, του Συντάγματος της Βουλγαρίας και πρέπει, ως εκ τούτου, να μην εφαρμοστούν στην υπό κρίση περίπτωση.
- 16 Ωστόσο, όπως προαναφέρθηκε, οι διατάξεις του άρθρου 47 και του άρθρου 50, παράγραφος 2, σημείο 5, του ZZK, συνάδουν με τις διατάξεις του άρθρου 6 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της οδηγίας 2019/1 και, επομένως, αν το αιτούν δικαστήριο δεν εφαρμόσει τις προαναφερθείσες διατάξεις του ZZK για τον λόγο ότι αντίκεινται στο Σύνταγμα της Βουλγαρίας, δεν θα εφαρμόσει ούτε τις προαναφερθείσες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης, παραβιάζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την υποχρέωσή του να διασφαλίσει την πλήρη αποτελεσματικότητα των διατάξεων αυτών.
- 17 Το εθνικό δικαστήριο, το οποίο οφείλει να εφαρμόζει τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του, είναι υποχρεωμένο να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητα των εν λόγω διατάξεων, αλλά, εάν δεν μπορεί το ίδιο να καταλήξει σε ερμηνεία σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης, οφείλει να ζητήσει από το Δικαστήριο την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την ερμηνεία του εν λόγω κανόνα του δικαίου της Ένωσης, το δε Δικαστήριο οφείλει να παράσχει όλες τις αναγκαίες ερμηνευτικές οδηγίες. Επομένως, κατά το αιτούν δικαστήριο, είναι αναγκαία η ερμηνεία των εν λόγω διατάξεων του δικαίου της Ένωσης από το Δικαστήριο, λαμβανομένων ιδίως υπόψη των ισχυρότερων εγγυήσεων που το Σύνταγμα της Βουλγαρίας

επιφυλάσσει στην προστασία του θεμελιώδους δικαιώματος των πολιτών στην ελευθερία και το απόρρητο της αλληλογραφίας.

- 18 Ο λόγος για τις ισχυρότερες αυτές εγγυήσεις συνδέεται με τη βουλγαρική **εθνική ταυτότητα** κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει τα ακόλουθα:
- 19 Κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 1944 και 1990, κύριο όργανο για την άσκηση της κρατικής εξουσίας αποτέλεσε η Darzhavna sigurnost (κρατική ασφάλεια, στο εξής: DS), φορέας στον οποίο συνενώνονταν οι μυστικές υπηρεσίες της Λαϊκής Δημοκρατίας της Βουλγαρίας. Η DS διέθετε χωριστή υπηρεσία, αποστολή της οποίας ήταν ο έλεγχος της αλληλογραφίας και η χρήση επιχειρησιακών τεχνικών παρακολουθήσεως των τηλεφωνικών επικοινωνιών. Δεν έχουν δημοσιοποιηθεί ακριβή και σαφή στοιχεία σχετικά με το εύρος των μέτρων που εφάρμοξε η υπηρεσία αυτή, ωστόσο, στη βουλγαρική κοινωνία είχε διαμορφωθεί η ακράδαντη πεποίθηση ότι τα εν λόγω μέτρα εφαρμόζονταν σε μεγάλη κλίμακα και ανεξέλεγκτα σε βάρος μεγάλου αριθμού προσώπων. Ακόμη και σήμερα, η βουλγαρική κοινωνία είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στο ζήτημα του απαραβίαστου της ιδιωτικής αλληλογραφίας.
- 20 Στο πλαίσιο της θεσπίσεως του ισχύοντος Συντάγματος, τα μέλη της Veliko narodno sabranie (Εθνοσυνέλευσης ευρείας σύνθεσης) διεξήγαν σοβαρή δημόσια και πολιτική συζήτηση σχετικά με το κείμενο που ρυθμίζει το απαραβίαστο της αλληλογραφίας. Συναφώς, συζητήθηκαν δύο πιθανές επιλογές: (1) η υιοθέτηση ενός κειμένου πλήρως αντίστοιχου με το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ και (2) η υιοθέτηση ενός κειμένου που να παρέχει ισχυρότερες εγγυήσεις για το απαραβίαστο της αλληλογραφίας των πολιτών. Η δεύτερη επιλογή, κατά την οποία οι λόγοι που δικαιολογούν τον περιορισμό του δικαιώματος στο απαραβίαστο της αλληλογραφίας θα πρέπει να κατοχυρώνονται ρητά στο ίδιο το Σύνταγμα, εγκρίθηκε με συντριπτική πλειοψηφία. Η απόρριψη της προτάσεως να ρυθμιστούν οι περιορισμοί του εν λόγω θεμελιώδους δικαιώματος με κοινό νόμο αιτιολογήθηκε με το σκεπτικό ότι μόνον η συνταγματική ρύθμιση θα μπορούσε να διασφαλίσει τον τερματισμό της επί δεκαετίες κατακριτέας πρακτικής του ελέγχου της αλληλογραφίας όλων των πολιτών στο πλαίσιο πλήθους παρεκκλίσεων που περιέχονταν σε ειδικούς νόμους, οι οποίοι επιδίωκαν άλλους από τους αναφερόμενους στο Σύνταγμα σκοπούς.
- 21 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στην πάγια και ενιαία νομολογία του Konstitutsionen sad (Συνταγματικού Δικαστηρίου) της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, κατά την οποία το άρθρο 34 του Συντάγματος της Βουλγαρίας παρέχει ισχυρότερες εγγυήσεις για το απαραβίαστο της αλληλογραφίας σε σχέση με το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ και το άρθρο 7 του Χάρτη, δεδομένου ότι προβλέπει μια πιο περιοριστική ρύθμιση αναφορικά με τους πιθανούς λόγους και τη διαδικασία περιορισμού του δικαιώματος αυτού. Η διάσταση αυτή μεταξύ της ΕΣΔΑ και του Χάρτη, αφενός, και του Συντάγματος της Βουλγαρίας, αφετέρου, δεν θα πρέπει, όμως, να ερμηνεύεται ως σύγκρουση όσον αφορά το απαραβίαστο της αλληλογραφίας, αλλά ως θέσπιση ευνοϊκότερης ρυθμίσεως για την προστασία του

εν λόγω δικαιώματος. Είναι γνωστό ότι οι απαιτήσεις που θέτει η ΕΣΔΑ όσον αφορά τη διακήρυξη των δικαιωμάτων πρέπει να αναγνωρίζονται στην εθνική συνταγματική τάξη και στους κοινούς νόμους που προστατεύουν τα θεμελιώδη δικαιώματα ως ελάχιστο ρυθμιστικό πλαίσιο. Ταυτόχρονα, για να είναι η γνωστοποίηση απόρρητης αλληλογραφίας σύμφωνη με το Σύνταγμα, πρέπει να πληροί πλήρως τις προβλεπόμενες στο άρθρο 34, παράγραφος 2, του Συντάγματος της Βουλγαρίας προϋποθέσεις για τον περιορισμό του δικαιώματος αυτού.

- 22 Επομένως, ο προσδιορισμός της σχέσεως μεταξύ του συνταγματικού δικαίου των κρατών μελών και του δικαίου της Ένωσης έχει αποφασιστική σημασία για την υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως. Η υπό κρίση υπόθεση απαιτεί την αποσαφήνιση της σχέσεως μεταξύ των κατοχυρωμένων στο Σύνταγμα της Βουλγαρίας εγγυήσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των διατάξεων του δικαίου της Ένωσης, το οποίο πρέπει να εφαρμοστεί από το εθνικό δικαστήριο. Το αιτούν δικαστήριο πρέπει, βεβαίως, να σέβεται την υπεροχή του δικαίου της Ένωσης έναντι του εθνικού δικαίου, χωρίς, ωστόσο, να θίγει τις (σε σχέση με το δίκαιο της Ένωσης) ισχυρότερες εγγυήσεις που προβλέπει το Σύνταγμα της Βουλγαρίας για την προστασία του θεμελιώδους δικαιώματος των πολιτών στην ελευθερία και το απόρρητο της αλληλογραφίας.
- 23 Επομένως, κατά το αιτούν δικαστήριο, πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα, αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το συνταγματικό δίκαιο του κράτους μέλους περιλαμβάνει υποκειμενικό δικαίωμα το οποίο αντιστοιχεί μεν στο δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 7 του Χάρτη και στο άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, για το οποίο όμως προβλέπεται ευρύτερη προστασία, η δε σημασία του για τους πολίτες του κράτους μέλους καθορίζει τον χαρακτήρα του εν λόγω δικαιώματος ως μέρους της εθνικής ταυτότητας του συγκεκριμένου κράτους.